

Akademikui, profesoriui Antanui Sederevičiui – 70 metų

Vieni rudenį džiaugiasi nuimtu derliumi, kiti – sodo ir miško gėrybių gausa, treti džiaugiasi, kai plaukus kedena rudens vėjas ir lietus veidą gaivina, o kai kas – metus dešimtmečiais skaičiuoja. Gyvenimas – likimo atspindys, jis lengvas ir trapus lyg plaštakė, tačiau likimo kelią renkasi pats žmogus, o jo vietą žemėje nuveikti darbai nusako.

Šių metų lapkričio mėn. Lietuvos mokslų akademijos (LMA) tikrajam nariui (akademikui), Lietuvos sveikatos mokslų universiteto (LSMU) Veterinarijos akademijos (VA) Anatomijos ir fiziologijos katedros profesoriui, Virškinimo fiziologijos ir patologijos mokslinio centro vadovui, biomedicinos srities veterinarinės medicinos krypties mokslų daktarui Antanui Sederevičiui į širdį pasibeldė jubiliejinė šventė – septyniasdešimtmetis. Mokslininku negimstama – mokslininku tampama. Stiprus noras pažinti, sužinoti, suprasti, atrasti, duoti ir yra ta vertybė, tas gyvenimo pilnatvės variklis, kuris visų studijų ir darbo metu vedė gerb. Antaną Sederevičių į šiandieną. Akademiko gyvenimas – nuolatiniai ieškojimai, atradimai, kūryba, rūpesčiai ir džiaugsmas. Pažvelgus į akademiką ir su juo pasikalbėjus, norisi uždai nuoti: „rodos ir vargo nebuvo...“ arba „mano metai – mano turtas“.

Jubiliatas gimė 1950 m. lapkričio 11 d. Šakių rajone, Pariebių kaime, žemdirbių šeimoje. Mokėsi Šakių vidurinėje mokykloje, į kurią kasdien reikėdavo eiti aštuonis kilometrus.

1969 m. A. Sederevičius pradėjo studijuoti veterinarijos mokslus Lietuvos veterinarijos akademijoje (LVA). Studijų metais Antanas buvo akademijos gyvenimo sukūryje – dalyvavo studentų organizacijų veikloje, sportavo, nuo antro kurso dirbo LVA klinikose sanitaru, užsi dirbdamas pinigų pragyvenimui. Susidomėjęs moksliniu darbu, įsitraukė į Studentų mokslinės draugijos (SMD) veiklą, o nuo 1972 m. buvo išrinktas šios draugijos pirmininku. Jo produktyvią mokslinę veiklą liudija pelnyti respublikinių ir sąjunginių konkursų apdovanojimai, mokslinių straipsnių gausa: studijuodamas A. Sederevičius paskelbė 16 straipsnių ir pateikė vieną racionalizacinį pasiūlymą. Tuo laikotarpiu jis buvo vienintelis ir trečias per visą LVA istoriją vietoje baigiamųjų egzaminų gynęs diplominį mokslinį darbą. Mokslinis darbas iš 94 Sąjungos veterinarijos fakultetų buvo pripažintas geriausiu ir apdovanotas medaliu „Už geriausią studentišką darbą“.

1974 m. baigęs studijas ir įgijęs veterinarijos gydytojo kvalifikaciją, pradėjo dirbti ordinatoriumi LVA klinikose. Tačiau studijų metais pradėtas mokslinis darbas, nuolatinis žinių ir naujovių siekimas neapleido jaunojo gydytojo. 1975 m. jis pradėjo dirbti Mokslo tiriamajame sektoriuje moksliniu bendradarbiu. Nuo to laiko Jubilatas visiškai pasinėrė į mokslinius ieškojimus.

Nuo 1975 m. dirbdamas moksliniu bendradarbiu ir tyrinėdamas galvijų didžiojo prieskrandžio distonijų etiologiją, patogenezę, kliniką ir gydymą, jis parengė ir 1982 m. sėkmingai

ANTANUI
SEDEREVIČIUI –
70

apgynė biologijos mokslų kandidato disertaciją (1993 m. nostrifikuota į gamtos mokslų daktaro mokslinį laipsnį). Įkūrus Fermentinių preparatų taikymo veterinarijoje ir gyvulininkystėje laboratoriją ir įvertinus A. Sederevičiaus nuoseklumą siekiant tikslo, gebėjimą organizuoti darbą, kolegiškus santykius su bendradarbiais, Jubilatas paskirtas šios laboratorijos vedėju. Laboratorijai įsitraukus į buvusios Sąjungos mokslines programas, plėtėsi mokslinių tyrimų sritis ir tai sudarė sąlygas įkurti Probleminę biotechnologijų laboratoriją. 1992 m., sujungus abi laboratorijas, įkurtas Virškinimo fiziologijos ir patologijos mokslinis centras, kuriam šiandien ir vadovauja akad. A. Sederevičius. Buvusio LVA rektoriaus, Žemės ūkio ministro, diplomato, prof. Rimanto Karazijos 2000 m. pasakytais žodžiais „...kolega Antanas buvo visų šių darbų iniciatoriumi, nenuilstančiu vykdytoju ir lokomotyvu“.

Akad. Antano Sederevičiaus mokslinių interesų sritis – biomedicinos ir žemės ūkio mokslai (veterinarija). Gerb. Antanas turi veterinarijos gydytojo kvalifikacinę kategoriją, 1988 m. jam suteiktas vyriausio mokslinio bendradarbio, 2003 m. – Rusijos Federacijos medicininių ir techninių MA akademiko vardai. 2005 m. atliko habilitacijos procedūrą ir tais pačiais metais suteiktas profesoriaus vardas, 2014 m. išrinktas Lietuvos MA tikroju nariu.

Mikrobiologinių ir biocheminių tyrimo rodiklių pagrindu pirmą kartą pasaulyje pasiūlė diagnostinę sistemą, leidžiančią diferencijuoti alimentinės kilmės galvijų didžiojo prieskrandžio distonijų susirgimo formas (acidozinė būklė, acidozė, mikroorganizmų pasyvumas, alkalozė, turinio puvimas), sukūrė gydymo metodus ir priemones, panaudojant egzogeninius bakterinės kilmės fermentinius preparatus įforminti 9 išradimai. Pritaikė Lietuvoje organinės medžiagos virškinamumo tyrimo sistemą, leidžiančią įvertinti pašaro kokybę atrajotojams ir padedančią mažinti ekonominius nuostolius gyvulininkystės sektoriuje. Yra dviejų patentų bendraautoris.

Jubilatas neapsiriboja moksliniu darbu, jį masina studijų procesas – tiesioginis darbas su studentais. 1983 m. A. Sederevičius išrinktas Fiziologijos, patloginės fiziologijos ir patloginės anatomijos katedros asistentu, 1989 m. pradeda dirbti docentu. 1990 m. įvertinant mokslinę ir pedagoginę Antano Sederevičiaus veiklą jam suteikiamas docento pedagoginis vardas. 1992–1998 m. jis vadovauja Fiziologijos ir patologijos katedrai. 1998–2010 m. eina atsakingas LVA prorektorius mokslui pareigas. Prof. dr. A. Sederevičius sėkmingai dirbo, gausindamas mokslinių sutarčių ir projektų mastą, inicijuodamas laboratorijų kūrimą ir modernizavimą bei plėtodamas tęstinį mokymą.

Susijungus Kauno medicinos universitetui (KMU) ir Lietuvos veterinarijos akademijai, A. Sederevičius išrinktas LSMU prorektoriumi veterinarijai, o nuo 2014 m. – prorektoriumi veterinarijai ir gyvulininkystei. Prorektorius aktyviai dalyvavo ir LVA (buvo išrinktas LVA Tarybos sekretoriumi), ir LSMU veikloje. Jis buvo vienas iš integruoto mokslo, studijų ir verslo slėnio „Nemunas“ iniciatorių ir kūrėjų bei šio slėnio projekto „Gyvūnų sveikatingumo, mitybos ir gyvūninių žaliavų mokslo ir studijų infrastruktūros plėtra, mokslinio potencialo konsolidacija“ (2010–2015) vadovų. Tai buvo didžiausias investicinis projektas po Lietuvos nepriklausomybės laikotarpio LVA, leidęs iš dalies restauruoti septynis pastatus, ir įkurti aštuonias naujas mokslinio tyrimo laboratorijas bei aprūpinti jas ir dar septynias jau veikusias mokslines laboratorijas modernia, šiuolaikine, naujausia mokslinio tyrimo įranga bei darbo priemonėmis.

A. Sederevičius (2002–2020) aktyviai reišėsi ir Europos, ir šalies visuomeniniame gyvenime: buvo Europos Komisijos Žemės ūkio komiteto „Gyvūnų sveikatingumo ir gerovės“ grupės Lietuvos atstovas, Žemės ūkio ministerijos kolegijos ir Žemdirbių švietimo tarybos narys; Pieno tarybos narys; Pienininkystės komiteto narys; (1998–2010) LVA ir LSMU

AS70

ANTANUI
SEDEREVIČIUI –
70

Senato ir Gyvulininkystės instituto tarybos narys, LSMU kolegijos narys (2011–2020), Doktorantūros komiteto pirmininkas (1998–2016) ir narys, Lietuvos sveikatos mokslų universiteto Veterinarijos akademijos Atestacinės ir konkursų komisijos pirmininkas (nuo 1999), Šiaurės šalių žemės ūkio mokslininkų asociacijos Lietuvos atstovas veterinarijai ir gyvulininkystei, periodinio mokslo leidinių „Acta Veterinaria Baltica“ redaktorius Lietuvai (1999–2001), „Veterinarija ir zootechnika“ veterinarinės medicinos krypties redaktorius (nuo 2001), mokslinio žurnalo „Gyvulininkystė“ redakcinės kolegijos narys (nuo 2009).

Prof. Antanas Sederevičius visada aktyviai dalyvavo pedagoginėje veikloje: iki šiol studentams skaito pagal tokias studijų programas: gyvūnų fiziologija, veterinarinė medicina, gyvulininkystės technologijos, gyvūnų mokslas, medicininė veterinarinė biochemija ir veterinarinės medicininė genetika. Akademikas parengė 13 mokslo daktarų (iš jų trims suteikti profesoriaus, trims – docento vardai), buvo 81 disertacijos ir habilitacinių darbų gynimo tarybų pirmininku, nariu ar oponentu. Akademikas paskelbė daugiau nei 370 straipsnių, iš jų 26 straipsniai leidiniuose MII duomenų bazėje (ISI Web of Knowledge), 19 iš jų leidiniuose, referuojamuose mokslinės informacijos instituto „ISI Web of Science“ duomenų bazėje, daugiau kaip 80 straipsnių publikuota kituose tarptautiniuose recenzuojamuose mokslo leidiniuose ir kitose referuojamuose mokslo leidiniuose. Pagrindinė tematika – atrajotojų virškinimo fiziologija ir patologija, didžiojo prieskrandžio mikrobiologija, pašaro virškinamumas atrajotojų virškinimo trakte, fermentinių procesų optimizacija galvijų didžiojo prieskrandžio turinyje.

Jubiliatas parengė 24 knygas, tris monografijas, vadovėlj, 48 kitus informacinius leidinius (žodynų, žinynų, mokymo ir metodinių priemonių), iš kurių svarbiausi: „Paukščių gripas“ (2005), „Naminių gyvūnų mikroskopinė anatomija“ (2006), „Virškinimo fiziologijos ir patologijos moksliniam centrui 15 metų“ (2007), „Užkrečiamųjų spongiforminių encefalopatijų rizikos analizė“, „Iliustruotas veterinarijos anglų-lietuvių ir lietuvių-anglų kalbų žodynas“ (2008), „Paukščių gripo rizikos analizė“ (2009), „Pašarai – tradiciniai ir ekologiniai“ (2010) bendraautorius, „Veterinarinės medicinos ir zootechnikos mokslininkai“ (2005) autorius ir kiti.

Dalyvaudamas ir organizuodamas vietines bei tarptautines konferencijas, akademikas skaitė per 40 pranešimų apie angliavandenių įtaką galvijų virškinimo trakto metabolizmui, fermentacinius procesus galvijų didžiajame prieskrandyje, jų optimizaciją ir reguliaciją, anaerobinę ekosistemą galvijų virškinimo trakto, patologinius procesus galvijų virškinimo sistemoje, pienininkystę, veterinarinės istoriografijos ir kitais klausimais.

A. Sederevičius (1991–2015) stažavosi Švedijoje, Danijoje, Izraelyje, Islandijoje, Belgijoje, Vengrijoje, Olandijoje, Prancūzijoje, Lenkijoje, Latvijoje, Estijoje, JAV, Vokietijoje, Austrijoje, Kipre, Jungtinėje Karalystėje kitur.

Jis vadovavo Žemės ūkio ministerijos mokslinėms programoms: „Gyvulių ir paukščių ligų diagnostikos, profilaktikos ir gydymo sistemos pritaikymas ES reikalavimams“ (1997–2002), „Veterinarijų teisės normų derinimo su ES reikalavimais“ (2000–2003), Nacionalinės ilgalaikės žemės ūkio plėtros strategijos „Veterinarijos plėtra“ grupei (2001–2002). Buvo jungtinių tyrimų programos „Gamtos ištekliai ir žemės ūkis“ vadovas (nuo 2009). Taip pat vykdė remiamas mokslines temas: Valstybinio mokslo ir studijų fondo – „Fermentacijos procesų optimizavimas galvijų virškinamajame trakte didinant pieno produkciją“ (2002–2004), „Aukštos kvalifikacijos specialistų rengimas Lietuvos veterinarijos akademijoje“ (2006–2008), buvo tarptautinių projektų „CEC Animal“ (2004–2005), „EMIDA“ (2008–2011) vykdytojas, tarptautinio gyvūnų sveikatos ir gerovės mokslinės tiriamosios programos „ANIHWA“

AS70

ANTANUI
SEDEREVIČIUI –
70

(2013–2015) projekto narys. Vykdam šias programas ir projektus buvo parengti aukšto lygio moksliniai straipsniai, vertingos praktinės rekomendacijos, atnaujintos studijų programos ir teisės aktai.

Dažnai pagalvoji, kas šiame Žmoguje taip galingai priveržia biologinę gyvenimo spyruoklę? Gabumų, noro, atkaklumo, darbštumo, tikslo siekimo, komunikabilumo, veržlumo... Vienintelis konsekventiškas atsakymas – kiekvienas žmogus daug ką paveldi, Visagalis apdovanoja, bet dar daugiau pozityvių savybių žmogus privalo išsiugdyti, ne be šeimos, tėvų, mokytojų, draugų, bendradarbių, eventualiai ir visos visuomenės pagalbos.

Antanas gimė Suvalkijoje didelėje šeimoje, tėtis taip pat buvo vardu Antanas, mama – Ona Babrauskaitė, kilusi iš Punsko valsčiaus, Vilkapėdžių kaimo. Karo audros šeima atbloškta į Zanavykų kraštą, užaugino net septynis vaikus: sūnus Sigitą, Albiną, Antaną, Gediminą, Algimantą ir Juozą bei dukrą Daliją. Trys broliai ir sesuo yra baigę aukštąsias mokyklas – du veterinarijos gydytojai, viena – zooinžinierė ir vienas – teatro režisierius. Kiti trys broliai baigė technikumus. Iki kolektyvizacijos, brutaliai sugriovusios Lietuvos kaimą ir su šaknimis išrovenusios valstietišką ūkį, šeima valdė tėvo tėvų 36 ha ūkį Pariebių kaime, Sintautų valsčiuje. Sudegus tėviškei, tėvai naują sodybą pasistatė gretimame Zanavykų krašto Duobiškių kaime, kurioje jubiliatas Antanas gyveno iki įstodamas į aukštąją mokyklą.

Kolega Antanas – pirmojo atskyrio orientacininkas, pelnęs tris bronzos medalius Lietuvos ir Nemuno sporto draugijos čempionatuose, o 1993 m. dalyvavo Pasaulio orientacinio sporto čempionate „Origan-93“ Švedijoje. Ir tik didysis mokslas orientacininkui sutrukdė įvykdyti sporto meistro normatyvą. Bet mokslininkui, kaip rodo kolegos pavyzdys, orientacinis sportas, ko gero pati tinkamiausia ir prieinamiausia sporto šaka.

Antanas su savo žmona Angele, dzūke nuo Punios šilo, Vilniaus universiteto filologijos fakulteto absolvente lituaniste, užaugino tris vaikus: dukrą Rasą – dirba LSMU Kauno klinikų gydytoja, šiuo metu studijuoja doktorantūroje; sūnų Adomą – teisininką, baigusį Mykolo Romerio universitetą ir Olandijos Amsterdamo universiteto magistrantūrą, dirbantį „Paribas“ banke Olandijoje; sūnų Kiprą, baigusį Amsterdamo universitetą ir dirbantį jame.

Akad. A. Sederevičius jau studijų metais aktyviai įsitraukė į Studentų mokslinės draugijos veiklą, buvo „mokslinčius“, todėl niekam nekėlė jokių abejonių jo pasirinktas mokslininko-pedagogo kelias. Prisiimtą darbą jis būtinai pabaigia, jam būdingas novatoriškumas, smalsumas, humoro jausmas, žurnalistiniai ir organizaciniai gebėjimai ir daug kitų savybių, kurios puošia šį žmogų, drąsiai einantį per gyvenimą ir paliekantį gilų pėdsaką darbų prasmingumu mokslinėje, studentų mokymo ir administracinėje veikloje.

Kolega akademikas A. Sederevičius 2014 metais įsitraukė į Lietuvos mokslų akademijos Žemės ūkio ir miškų skyrių ir aktyviai bei produktyviai prisideda prie mokslinės sklaidos, konferencijų, apskritojo stalo diskusijų organizavimo, ekspertizių ir kitos LMA būdingos veiklos. Jis aktyviai dalyvauja ir tęsia savo mokslinę tiriamąją veiklą, vykdo mokslinius projektus, rengia doktorantus.

Gerb. Jubiliatui akademikui, prof. Antanui Sederevičiui linkime gerų metų, sveikatos, energijos ir darbų, kurie turtintų ne tik jo paties, bet ir visų mūsų gyvenimą.

*LMA Žemės ūkio ir miškų mokslų skyriaus akademikai
Henrikas Žilinskas ir Vidmantas Bižokas*

AS70

ANTANUI
SEDEREVIČIUI –
70